

Čitalačka pismenost

JU OŠ "21. maj" Podgorica

Cilj:

**Unapređenje rada
nastavnika za
razvijanje čitalačke
pismenosti kod
učenika**

Uvodna riječ

- **Čitalačka pismenost se definiše kao sposobnost razumijevanja, korištenja, procjenjivanja, kao i sposobnost refleksije na tekst i angažmana u tekstu radi postizanja ličnih ciljeva, unapređenja znanja i potencijala, te aktivnog učestvovanja u društvu.**

- **Dobra vještina čitanja osnovni je preduslov za svako učenje i usvajanje znanja iz svih područja pa i školskih predmeta.**
- **Nameće se pitanje: što olakšava razumijevanje pisanog teksta i kako možemo pomoći djeci pri usvajanju znanja?**

Razumijevanje pisanog teksta

- Svako dijete, da bi moglo razumjeti napisani tekst, mora najprije prepoznavati riječi, odnosno vidjeti slovo (grafem) i znati povezati upravo to slovo s određenim glasom (fonemom), a nakon toga spojiti sve glasove u riječima u smislenu cjelinu.
- Na taj se način djeca uče razumjeti napisanu riječ ili rečenicu.

Strategije čitanja!!!

- Za uspješno čitanje različitih vrsta tekstova odnosno školskih materijala, postoji šest osnovnih strategija koje olakšavaju razumijevanje i zapamćivanje pročitano.

Prva strategija

- Prva i najvažnija strategija čitanja je ponovljeno čitanje istog teksta.
- Što više puta pročitamo određeni tekst, bolje ćemo razumjeti sve njegove djelove.
- Isto tako, ako o istoj temi pročitamo više različitih tekstova, proširićemo svoje znanje i olakšati razumijevanje određene teme.

Druga strategija

- Vrlo korisna i često zanemarivana strategija čitanja je aktiviranje postojećeg znanja o određenoj temi o kojoj čitamo.
- Vrlo je važno postaviti pitanje: što ja već znam o datoj temi, jer tako možemo vrlo kreativno povezati prethodno znanje i iskustvo sa novim saznanjima.

Druga strategija

- Čak i ako se čini da baš ništa ne znamo o novoj temi, sigurno je da ćemo se prisjetiti barem nekoliko stvari koje nas mogu asocirati ili motivisati za učenje i time olakšati proces čitanja.
- Povezujući postojeća iskustva sa novim saznanjima, usvajanje novih tema i informacija će bite mnogo lakši i jednostavniji proces

Kako mogu na najbolji način prepričati tekst?

- Treća strategija čitanja je vrlo važna i odnosi se na prepričavanje pročitanoog.
- Prepričavajući pročitano svojim riječima bolje ćemo razumjeti tekst.
- Dok prepričavamo, prisjećamo se nekih detalja koje bismo u suprotnom zanemarili i istovremeno ih razjasniti neke nedoumice koje možda nijesmo potpuno razumjeli dok smo čitali.

Ključne riječi i vizualizacija

- U prepričavanju mogu pomoći strategije uočavanja ključnih riječi koje je dobro izdvojiti i vizualizacija.
- Kao strategija za razvijanje vještine čitanja, vizualizacija može biti veoma korisna za zapamćivanje teksta odnosno priče.
- Postoje različite vrste vizualizacije – priču odnosno tekst možemo vizualizovati u slikama/crtežima ili pomoću grafičkih organizatora (stvarajući umne mape).

Postavljanje pitanja kao ključ za razumijevanje teksta!

- Posljednja, ali nikako manje važna strategija uspješnog čitanja je postavljanje pitanja.
- Ako postavimo pitanje dok čitamo tekst, bolje ćemo ga razumjeti i uspješnije savladati nove informacije.
- Postavljanje pitanja omogućava još bolje povezivanje sa postojećim znanjem, ali može poslužiti i kao motivacija za dalje čitanje datog teksta ili nekih novih tekstova.

- **Kako se provjeravaju rezultati “dobrog” čitanja?**

Čitalačka pismenost ima šest nivoa provjere:

1. Prvi nivo je pronalaženje samo jednog eksplicitno navedenog ili istaknutog podataka u sintaktički jednostavnom tekstu s poznatim kontekstom i tipom teksta.

Na ovom se nivou traži prepoznavanje neke jednostavne misli koja je nekoliko puta istaknuta u tekstu.

2. Drugi nivo je pronalažanje jednog ili više podataka i prepoznavanje glavne teme ili autorove namjere u tekstu i na kraju stvaranje jednostavnih veza između podataka navedenih u tekstu i opšteg svakodnevnog znanja.

3. Na trećem nivou se od učenika traži da pronađu neki podatak za koji moraju biti zadovoljeni samo neki uslovi i do kojeg moraju doći zaključivanjem.

Na ovom se nivou traži prepoznavanje glavne misli u tekstu, razumijevanje odnosa i značenja.

Na ovom se nivou učenik može nositi s nekim ometajućim pojedinostima teksta.

Takođe se traži povezivanje s opštim znanjem, iskustvom i vlastitim stavovima.

4. Na četvrtom nivou se traži složenija analiza, pronalaženje i povezivanje različitih podataka, pa i onih skrivenih.

Učenici trebaju tačno razumjeti dugački ili kompleksni tekst čiji im je sadržaj ili oblik nepoznat.

Peti i šesti nivo uglavnom se odnose na pronalaženje skrivenih podataka u tekstu, zaključivanje i obraćanje pažnje na te podatke koji nisu očigledni u tekstu.

Na ova dva zadnja nivoa traži se snalaženje s konceptima koji su suprotni očekivanjima.

PISA testiranje

Glavno ispitno područje PISA testiranja je čitalačka pismenost.

Testiranjem se utvrđuje ne samo u kojoj mjeri učenici mogu reprodukovati znanje, nego i koliko dobro mogu uopštiti naučeno i da li mogu primijeniti to znanje u nepoznatom okruženju, odnosno na nepoznatom tekstu ili zahtjevu.

Primjer teksta, dio A

DEMOKRATIJA U ATINI

Dio A

Tukidid je bio historičar i ratnik, a živio je u petom vijeku p.n.e, u klasičnom periodu Grčke. Rođen je u Atini. Tokom Peloponeskog rata (431-404. p.n.e) između Atine i Sparte, komandovao je flotom koja je imala zadatak da zaštiti grad Amfipolis u Trakiji. Nije uspio da stigne do tog grada na vrijeme. Grad je pao u ruke spartanskog generala Brasida, zbog čega je Tukidid protjeran u dvadesetogodišnje izgnanstvo. Tako je dobio priliku da prikupi detaljne podatke o dvije zaraćene strane i mogućnost da obavi istraživanja za svoje djelo „Istorija Peloponeskog rata“.

Tukidid se smatra jednim od najvećih historičara antičkog doba. On se u objašnjavanju toka istorije usredsredio na prirodne uzroke i ponašanje svakog pojedinca umjesto na sudbinu ili posredovanje bogova. U njegovom djelu činjenice se ne predstavljaju kao obične anegdote, već se objašnjavaju u nastojanju da se nađu razlozi koji su naveli glavne ličnosti da urade to što su učinile. Važnost koju Tukidid daje ponašanju pojedinaca je razlog što on ponekad uvodi izmišljene govore: to mu pomaže da objasni motivaciju historijskih ličnosti.

Primjer teksta dio B

Tukidid pripisuje atinskom vođi Periklu (peti vijek p.n.e) sljedeći govor u čast vojnika koji su pali u prvoj godini Peloponeskog rata:

Naš sistem vladavine ne podražava zakone susjednih država; mi smo prije model drugima nego sami imitatori. Naš sistem se naziva demokratija, pošto uprava zavisi od velikog broja osoba, ne od manjine. Naši zakoni daju ista prava svima u njihovim privatnim poslovima, dok ugled u javnom životu prije zavisi od zasluga nego od društvene klase.

Društvena klasa ne sprečava nekoga da dođe do bilo kojeg javnog položaja (...). A istovremeno, dok se ne miješamo u privatne poslove, mi ne kršimo zakon u pogledu javnih pitanja. Mi se pokoravamo onima koje postavimo na položaje u vlasti, pokoravamo se samim zakonima, naročito onima koji štite potlačene, i onim nepisanim zakonima za koje se zna da ih je sramota prekršiti.

Uz to, mi obezbjeđujemo mnogo načina za uzdizanje duha. Igre i žrtvovanja proslavljamo tokom cijele godine, a otmjenost naših privatnih domova predstavlja svakodnevni izvor zadovoljstva koji pomaže da se otkloni svaka briga; pošto mnogi stanovnici grada donose proizvode iz svijeta u Atinu, Atinjani poznaju plodove drugih zemalja kao svoje sopstvene.

Tukidid, Istorija Peloponeskog rata (adaptirano)

Zahtjev:

**Na osnovu teksta „Demokratija u Atini”
odgovori na sljedeća pitanja.**

Pitanje 1: DEMOKRATIJA U ATINI

Zašto je Tukidid protjeran u izgnanstvo?

A Nije uspio da donese pobjedu Atinjanima kod Amfipolisa.

B Preuzeo je flotu kod Amfipolisa.

C Prikupljao je podatke o dvije zaraćene strane.

D Napustio je Atinjane da bi se borio sa Spartancima.

CILJ PITANJA:

Pristup i pronalaženje: pronalaženje informacije, lociranje informacije koja je eksplicitno navedena u tekstu.

Maksimalan broj bodova: A. Nije uspio da donese pobjedu Atinjanima kod Amfipolisa.

Bez bodova: Drugi odgovori/Bez odgovora.

Pitanje 2: DEMOKRATIJA U ATINI

Pretpostavimo da je Periklov govor istorijski događaj. Koje godine je, najvjerojatnije, održan taj govor?

A 404. godine p.n.e.

B 430. godine p.n.e.

C 500. godine p.n.e.

D 5. godine p.n.e.

CILJ PITANJA:

Pristup i pronalaženje: pronalaženje informacije Lociranje informacije povezivanjem elemenata u nekom izlaganju.

Maksimalan broj bodova: B. 430. godine p.n.e.

Bez bodova: Drugi odgovori/Bez odgovora.

Pitanje 3: DEMOKRATIJA U ATINI

Jedan cilj govora u dijelu B bila je počast vojnicima koji su poginuli u prvoj godini Peloponeskog rata. A 404. godine p.n.e.

CILJ PITANJA: Integracija i interpretacija: opšte razumijevanje
Identifikacija svrhe argumentativnog teksta njegovim povezivanjem sa njegovim kontekstom.

Maksimalan broj bodova: Daje odgovor koji je prihvatljiv i konzistentan sa tekstom. Odgovori mogu da se odnose na jedan ili više motiva ovog govora, uključujući: ubjeđivanje vojnika da nastave da se bore; utjeha porodicama mrtvih; podsticanje ponosa građana Atine; ili naglašavanje prednosti Atine u poređenju sa Spartom ili drugim gradovima.

Djelimičan broj bodova: Odgovor se odnosi samo na objašnjenje kako demokratija funkcioniše.

Bez bodova: Nedovoljan ili neodređen odgovor, pogrešan odgovor.

Pitanje 4: DEMOKRATIJA U ATINI

Ko je napisao govor u dijelu B? Pozovi se na tekst da objasniš svoj odgovor.

CILJ PITANJA: Integracija i interpretacija: razvijanje tumačenja
Prepoznavanje odnosa između dva teksta povezujući informaciju koja je data u oba.

Maksimalan broj bodova: D. Usmjério se na to šta je ljude navelo da urade to što su uradili.

Bez bodova: Darugi odgovori i bez odgovora.

Pitanje 5: DEMOKRATIJA U ATINI

Prema tekstu, po čemu se Tukidid razlikovao od drugih historičara svog vremena?

A Pisao je o običnim ljudima, ne o herojima.

B Koristio je anegdote umjesto pukih činjenica.

C Objašnjavao je istorijske događaje pozivajući se na njihove natprirodne uzroke.

D Usmjério se na to šta je ljude navelo da urade to što su uradili.

CILJ PITANJA: Pristup i pronalaženje: pronalaženje informacije Lociranje informacije koja je eksplicitno navedena u tekstu

Maksimalan broj bodova: Identifikuje Tukidida (eksplicitno ili implicitno) kao autora govora kao i da navodi da Tukidid pripisuje taj govor Periklu. Može da parafrazira ili direktno citira tekst.

Djelimičan broj bodova: Identifikuje Tukidida kao autora govora, bez objašnjenja.

Bez bodova: Nedovoljan ili neodređen odgovor (neko drugi).

Pitanje 6: DEMOKRATIJA U ATINI

Pročitaj ovaj dio teksta, pred kraj dijela B:

„Uz to, mi obezbjeđujemo mnogo načina za uzdizanje duha. Igre i žrtvovanja proslavljamo tokom cijele godine, a otmenost naših privatnih domova predstavlja svakodnevni izvor zadovoljstva koji pomaže da se otkloni svaka briga.“

Koja od sljedećih rečenica najbolje rezimira ovaj dio teksta?

A Sistem vladavine u Atini dopušta svakome da stvara zakone.

B Zabava i ljepota su dio udobnog života koji možete imati u Atini

C Zabava i Atinjani žive u prevelikom luksuzu i ne mogu ozbiljno da shvate život

D Javni i privatni život se shvataju kao isto.

CILJ PITANJA: Integracija i interpretacija, razvijanje tumačenja, pravilno tumačenje rečenice u vezi sa tekstom.

Maksimalan broj bodova:

B. Zabava i ljepota su dio udobnog života koji možete da imate u Atini.

Bez bodova: Drugi odgovori / Bez odgovora.

Zaključak

- Biti pismen ne znači imati sposobnost dekodiranja napisanih riječi i doslovno razumijevanje značenja napisanih riječi. Tom vještinom se ovladava u ranom uzrastu i tokom prvih godina školovanja.
- Pod pismenošću se podrazumijeva skup znanja, vještina i strategija koje osobe stiču tokom čitavog života kroz interakciju u društvenim grupama čiji su dio.
- U tom smislu je razvijanje čitalačke pismenosti kroz međupredmetnu korelaciju veoma važan proces koji treba njegovati.

Hvala na pažnji!